

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 4. Solvuntur objectiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

veritate scripturæ originalis aberret: licet omnem claritatem, omnem vim, omnem elegantiam, omnes sensus originalis scripturæ non assequatur.

Prob. 1. Deus non minus liberalis, nec minus providus fuit erga Ecclesiam latinam, quam erga Græcam, quæ præter ipsos fontes puros novi Testamenti, habuit etiam puram & integram interpretationem veteris, nempe versionem lxx. interpretum. Ergo Deus providit Ecclesiæ latinæ suæ linguæ puram & integram librorum factorum translationem. Consequentia patet: ant. verò, nempe quod Deus non minus erga Ecclesiam latinam, quam erga Græcam providus fuerit, evidenter suadet ex eo quod Ecclesia latina apud se supremam habeat sedem, & perpetuam fidem, Ecclesia Græca tota, vel saltem ex maxima parte, in apostasiam lapsa, conservata erat.

Prob. 2. Quia error vel levissimus circa sensum scripturæ originalis imputari non potest vulgatæ nostræ sine gravi & urgente aliqua causa; alioqui gratis & temere elevaretur vulgatæ nostræ auctoritas. Atqui nulla est hujusmodi causa; quia nihil contra vulgatæ nostræ veracitatem obijci potest, quod resolvi non possit, etiam plausibiliter. Ergo, &c.

Confirmatur 1. quia convenientissimum fuit, ut in Ecclesiâ, in qua fides pura & integra perpetuè mansura erat, verbum quoque à Deo olim scriptoribus sacris inspiratum, perpetuè maneret purum & integrum. Ergo convenientissimum fuit, ut Deus, qui prævidebat sacros fontes partim malicia aut falsis præjudicii Christianæ religionis inimicorum, partim negligentia & inscitia librorum, partim injuria temporum depravatum iri; ita ut illis nunc in omnibus fidem habere minime tutum sit; ante hanc depravationem procuraret Ecclesiæ latinæ suæ linguæ interpretationem veracem, & ubique conformem originali scripturæ saltem quoad sententias & res expressas: ita ut ne vel in aliqua levissima circumstantia scripturæ originali discors esset: quamvis noluerit ei procurare talem, quæ omnem claritatem, vim, elegantiam, &c. scripturæ originalis assequeretur: quod nec necessarium fuit, nec fortasse, supposita tali indolentia ac diversitate, fieri potuit.

Confirmatur 2. ex doctibus S. Hieronymi, qui vulgatæ nostræ partim author, partim emendator fuit: tales enim ac tantæ fuerunt, ut prudentissimum & fundatissimum præjudicium ferant pro sententia nostra. Nam omnia ad scripturas divinas bene interpretandas necessaria, ingenium scilicet, eruditionem, linguarum peritiam, probitatem, diligentiam, cum exemplaribus integris, in eximio quodam gradu concurrere in Hieronymo, à nobis suo loco demonstratum est.

Confirmatur 3. quia B. Hieronymus, scripturas sacras interpretando, aut earum interpretationem emendando, non magis dici potest identidem errasse in rebus levissimis, quam nunquam errasse in rebus alicujus momenti. Ergo si dicitur identidem errasse in rebus levissimis, dici quoque debet identidem errasse in rebus alicujus momenti. Dici autem non potest errasse aliquando in rebus alicujus momenti. Ergo nec dici potest errasse aliquando in rebus levissimis.

Prob. ant. Quia si B. Hieronymus dicitur identidem errasse in rebus levissimis, nulla videtur ratio probabilis asserri posse, cur dicitur nunquam errasse in rebus alicujus momenti. Nam si identidem erravit in rebus levissimis; sic tamen ut in rebus alicujus momenti nunquam erravit, vel quia quamlibet vir pius, quamlibet eruditus, homo fuit, & ita falli potuit & fallere; vel quia accepit à Spiritu sancto auxilium, speciale ad vitanda errata quæ essent alicujus momenti, non verò ad vitanda levissima, quorum immunitatem reliquit hominis industria; vel quia paulò negligentior; & labori pepercit in iis quæ parvi erant momenti; vel quia sufficientem non habuit peritiam ad omnes omnino lapsus etiam in rebus levissimis cavendos; vel quia majori opus fuit diligentia ad vitanda omnia errata, quam ad vitanda aliqua tantum; unde factum est, ut diligentiam adhibuerit ad

Simonnet Theol. Tom. II.

vitanda multa sufficientem, insufficientem verò ad vitanda omnia; vel denique, quia humanum non fuit, in tanto & tam arduo opere nunquam offendere, & omnes omnino lapsus etiam levissimos effugere. Atqui nihil horum dici potest probabiliter.

Non primum: nam quod Hieronymus fuerit homo, & omnis homo falli possit & fallere, est ratio generalis, & tam valet pro gravioribus, quam pro levioribus erratis: unde hac ratione conantur probare novatores, Hieronymum aliquando, imò sæpe lapsum esse etiam graviter.

Non secundum: nam quare Spiritus sanctus dicitur, Hieronymum specialiter adjuvisse, ne erraret in rebus alicujus momenti, & non adjuvisse specialiter, ne unquam erraret, & ut ubique sensum scripturæ originalis bene redderet? An Spiritui sancto arduum fuit, sic adjuvare S. Hieronymum? Invidine Spiritus Sanctus Ecclesiæ latinæ verbi divini interpretationem suæ linguæ talem, hoc est, ubique etiam in levissimis circumstantiis veram & Germanam, qualem Ecclesiæ Græcæ suæ linguæ non inviderat, sed procuraverat? Num aliquid utilitatis Ecclesiæ latinæ perceptura erat ex eo quod interpretes ejus in rebus saltem levibus identidem impigrescerent, in reddendo scripturæ divinæ sensu, & sic ejus interpretatio minore & diminuta haberet auctoritatem?

Non tertium, aut quartum, quorum neutrum nisi improbabilius, imò & injustè asseri potest de S. Hieronymo, ut patet ex dictis hactenus de doctibus ejus.

Non quintum: nam ex eo quod majori diligentia opus sit ad vitanda omnia errata, quam ad aliqua tantum vitanda, facile quidem intelligitur B. Hieronymum diligentiam adhibere potuisse ad aliqua, imò & multa errata vitanda sufficientem, quæ sufficiens non esset ad vitanda omnia: at non probatur, ea præcisè usum esse diligentia, quacum nunquam labi posset, nisi in rebus levissimis.

Non denique sextum: nam ex illa morali impossibilitate vitandi errores omnes in tanto & tam arduo opere, quæ asseritur, sequitur quidem quod Hieronymus morali quadam necessitate identidem lapsus sit, modò in uno loco, modò in alio, modò in rebus majoris, modò in rebus levioris momenti, quamvis fortasse frequentius in istis, & rarius in illis: at quod sæpe in rebus levioris, & nunquam in rebus gravioris momenti lapsus sit, certè non probatur.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. S. Hieronymus, sive in interpretandis Scripturis, sive in emendandis Scripturarum interpretationibus non fuit infallibilis, adeoque errare potuit. Ergo gratis negaretur identidem errasse saltem in rebus levioris momenti.

R. 1. inter Doctores Catholicos non deesse, qui negent Hieronymum, sive in interpretandis Scripturis, sive in Scripturarum interpretationibus emendandis, errare potuisse. Vide Melchiorum Cano lib. 2. de locis Theologicis c. 14.

R. 2. Admisso ant. neg. conseq. Nam non magis fuit infallibilis circa res graviores, quam circa res leviores momenti. Unde si ex eo quod non fuerit infallibilis, rectè concluditur eum identidem errasse in rebus levioris momenti, rectè pariter concludetur, eum identidem errasse in rebus gravioris momenti, quod certè non concedent ii, contra quos hic disputamus, & multum elevaret, aut etiam tolleretur auctoritas vulgatæ nostræ, valdeque injuriosum esset Ecclesiæ, quæ à tot sæculis editionem hanc, cæteris omnibus neglectis, vel etiam rejectis, tanti facit, & ut veram ac Germanam scripturæ divinæ interpretationem consiliat.

Itaque quamvis S. Hieronymus non fuerit infallibilis, sive in interpretandis Sacris Scripturis, sive in earum interpretationibus emendandis; nullum tamen in opere suo, postquam ei manus extremam imposuit,

X 4 posuit,

posuit, relinquit errorem contra sensum Scripturæ originalis quam partim transtulit, partim ab aliis translaram emendavit: ad quod, si opus fuit, præter dotes naturales eximias, partim innatas, partim proprio labore paratas, accepit speciale Spiritus Sancti auxilium, quocum adhuc errare poterat, sed tamen infallibiliter non erat erraturus: sicut qui habet gratiam efficacem ad non peccandum, potest adhuc peccare, sed infallibiliter non peccat.

Porro quod S. Hieronymus, cum Scripturas sacras interpretatus est, aut earum interpretationem emendavit, non fuerit humanæ industriæ relictus, sed à Spiritu sancto specialiter adjutus fuerit, sufficienter suadet ex eo quod à Spiritu sancto ad id operis specialiter excitatus fuerit, ut dicitur in præf. ad Biblia jussu Clementis VIII. impressa. *Non immerito Catholica Ecclesia S. Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum, ita celebrat, ut jam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certe paria præstare se posse confidunt.* Præterea, quod S. Hieronymus ad id operis specialiter excitatus fuerit à Spiritu sancto, ambigere non finit eventus, ex quo manifestè apparet Deum voluisse per Hieronymum Ecclesiæ suæ divinarum Scripturarum editionem procurare, quæ una ei sufficere posset, quam ut veram & germanam verbi olim à Deo inspirati interpretationem adoperaret, & tandem solam, cæteris vel neglectis vel rejectis, pro authentica haberet.

Dices. S. Augustinus S. Hieronymum divinitus excitatum, & à Spiritu sancto specialiter adjutum fuisse ad Scripturas ex hebræo interpretandas, minimè agnovit, ut patet ex ejus ad eundem epistola numero decima, ubi cum erroris in translatione libri Job ex hebræo admissi non obscure insinuat, & ab aliis veteris testamenti libris ex hebræo transferendis, quantum potest, deterrit.

R. nihil inde sequi: nam facillè potuit S. Augustinus aliqua circa S. Hieronymum, & ejus ex hebræo interpretationem ignorare, quæ nos nunc post tot sæcula certò scimus, aut saltem probabilissimè conjicimus; non enim vidit unanimum omnium Ecclesiarum particularium in Hieronymiana interpretatione suscipienda conspirationem: non vidit auctoritatem, quæ interpretatio illa pollet ab annis mille & amplius in tota Ecclesia latina: non vidit propter illam interpretationem omnes alias antiquiores repudiatas aut neglectas, penitus excidisse; illamque solam, post Gregorii Magni tempora, à Patribus laudatam, commentariis illustratam, in publicis concionibus adhibitam, & à Conciliis generalibus citatam; denique non vidit decretum æcumenicæ synodi, quo hæc interpretatio sola ex omnibus latinis editionibus pro authentica habenda esse declaratur. Ex quibus omnibus nos, quia ea videmus, B. Hieronymum ad Scripturas ex hebræo interpretandas & divinitus excitatum, & speciali Spiritus sancti auxilio adjutum fuisse, certò conjici non dubitamus.

Ad id quod dictum est, S. Augustinus in citata epistola S. Hieronymum erroris in translatione libri Job ex hebræo admissi non obscure insinulare, consilium ejus de Scripturis ex hebræo interpretandis improbare, eumque à tali proposito pro viribus avocare. R. S. Augustinum postea mutasse sententiam, & longè aliud sensisse lib. 18. de civ. c. 43. ubi sic ait: *Quamvis non defuerit temporibus nostris presbyter Hieronymus, homo doctissimus, & omnium trium linguarum peritus, qui non ex græco, sed ex hebræo in latinum eloquium easdem Scripturas converterit: Sed ejus tantum litterarum laborem, quamvis Judæi fateantur esse veracem, Septuaginta verò interpretes in multis errasse contendunt.* Hic autem interpretationi LXX. Seniorum, quam defendit, Hieronymi ex hebræo interpretationem anteponendam negat, non quia hanc non ubique veracem, & originali Scripturæ concordem esse credit, aut suspicatur, sed quia putat LXX. in-

terpretes fuisse prophetas, seu ex divina inspiratione interpretatos esse, adeoque quæ hebræo addiderunt, addidisse; quæ ex eo detraxerunt, detraxisse; & si quando diversum, quamvis non oppositum, sensum reddiderunt, reddidisse ex inspiratione divina.

Audiamus S. Doctorem: *Cum verò tantum in eis (LXX. interpretibus) signum divinitatis apparuit, profecto quisquis alius illarum Scripturarum ex hebræo in quamlibet aliam linguam interpretis est verax (qualis esse perhibetur Hieronymus etiam ab ipsis Judæis, utriusque linguae, hebraicæ scilicet & latinæ peritis) aut congruit illis septuaginta interpretibus, aut si congruere non videtur, altitudo ibi prophetica esse credenda est (& non idcirco damnandi sunt LXX. interpretes, & uni illi alteri interpreti postponendi) Spiritus enim qui in prophetis erat, quando illa dixerunt (& hebræam Scripturam condiderunt) idem ipse erat etiam in septuaginta viris, quando illa (seu hebræam scripturam) interpretati sunt. Qui profecto auctoritate divina & aliud dicere potuit tanquam Prophetæ ille utrumque dixisset, quia utrumque idem Spiritus diceret... & aliquid prætermittere, & aliquid addere, &c.*

Ex verbis S. Doctoris observa, quod cum illa scriberet, nec multò post Hieronymi mortem, jam multi ipsius Hieronymi versionem versionem LXX. interpretum præferrent, tanquam hebræo textui magis consentientem. Augustinus autem ut LXX. interpretum defendat editionem, non impugnat puritatem & integritatem versionis Hieronymi; quippe quæ tunc temporis jam ita esset explorata, ut non posset prudenter impugnari: sed recurrit ad spiritum propheticum, quo vult afflatus fuisse septuaginta interpretes, eosque proinde quæ addiderunt, detraxerunt, aliter venterunt, addidisse, detraxisse, aliter vertisse auctoritate divina.

Dices. Hieronymus ipse nunquam agnovit, se à Deo specialiter adjutum fuisse ad Scripturas interpretandas: imò contrarium de se & aliis sensit. R. omnino fieri posse, ut aliquis specialiter adjuvetur à Spiritu sancto ad aliquid, & hoc tamen ignoret. Sic author libri 2. Mach. libros Jasonis Cyrenæi, Dea specialiter adjuvante, imò & inspirante, brevavit, neiciens se ad id à Deo specialiter adjuvari & inspirari. Quod si inter Scriptores sacros aliqui ignorarunt, se ex impulsu Spiritus sancti & ejus inspiratione scribere, quidni potuit Hieronymus divinas Scripturas, Spiritu sancto ipsi ad id specialiter assistente, interpretari, & tamen sibi specialis hujus Spiritus sancti assistentiæ conscius non esse?

Dices. Hieronymus ipse, cum interpretationem suam relegeret, aliquos in ea errores deprehendit, & ingenuè confessus est, ut patet ex ejus commentario in cap. 19. Isaïæ, ubi sic ait: *Melius reor etiam proprium errorem reprehendere, quam dum erubescere imperitiam confiteri, in errore persistere.* R. inde tantum sequi, quod Hieronymus tam copiosum, & tam efficacem Spiritus sancti adiutorium non habuerit, ut statim omnia bene interpretaretur, & ita necesse fuerit eum verba sua expendere, lituras quandoque facere, & opus absolutum recognoscere; atque adeo interpretatio ejus non fuerit erroris omnis experta, nisi postquam illi manum extremam imposuit, illam sive cum commentariis, sive absque commentariis accuratissimè examinando & recensendo.

Dices. Aliquos errores in sua versione agnovit Hieronymus, qui adhuc in ea supersunt. Sic in capite 19. Isaïæ vers. 15. primum viderat: *Et incurvantem, & refranantem;* sed postea, cum hoc caput exponeret, advertit vertendum esse. *Incurvantem & lascivientem.* In eo quoque, inquit, quod nos transulimus incurvantem & refranantem, possumus dicere, incurvum & lascivientem, ut intelligamus senex & puerum. Primum tamen habemus in vulgata nostra, non secundum. R. Ecclesiam Hieronymi correctiones quandoque admisisse, quandoque non admisisse. Sic in præf. cap. Isaïæ v. 17. primum viderat: *Et erit terra Juda & Egypto in festivitatem;* sed postea in hujus

hujus capitis commentatio agnovit vertendum esse: *Ei erit terra Juda Egypto in pavorem*. Hanc autem correctionem admisit Ecclesia: nam vulgata nostra habet *in pavorem*: priorem verò non admisit, quia proculdubio necessariam non esse, & primam versionem retineri posse, non sine causa judicavit.

Dices. Nullum igitur fuit discrimen inter auctores, qui libros sacros conscripserunt, & Hieronymum, qui libros illos interpretatus est, contra illud quod ipse Hieronymus dicit in præfat. in Pentat. *Aliud est vatem, aliud est esse interpretem*. Ex quo discrimine colligit, lxx. Interpretes humanæ industriæ relictos fuisse, adeoque mirum non esse, quod labi potuerint, & re ipsa multoties lapsi sint in Scripturis transferendis.

Resp. neg. inf. Magnū igitur fuit discrimen inter scriptores sacros & Hieronymum: nam scriptores sacri scripserunt, Spiritu Sancto dictante ea, quæ erant scribenda. Unde sicut Spiritus sanctus errare non poterat dictando, ita nec scriptores sacri errare poterant scribendo. At Hieronymus (idem dic de lxx. Interpretibus) interpretatus est, Spiritu sancto non dictante interpretationem, sed solum specialiter adjuvante, ne male interpretaretur. Unde Hieronymus errare potuit interpretando; licet eum ita rexerit & adjuverit Spiritus Sanctus, ut nulum in sua interpretatione absolutam, & perfectam erratum contra originalis Scripturæ sensum reliquerit.

Obj. 2. Ante correctionem Bibliorum, summorum Pontificum jussu factam, errores quamplurimi etiam contra originalis Scripturæ sensum fuerunt in vulgata nostra editione, quos omnes emendatos esse, asserere quis audeat? *Resp.* Plurima quidem fuisse ante Bibliorum correctionem menda in vulgata nostra editione, at quæ non interpretis, sed librarium vitio irreperant; unde menda fuerunt, non vulgatæ secundum se, sed particularium exemplorum; quod manifestè probatur ex eo, quod non eadem in omnibus exemplis, sed varia in variis fuerint. Quare si superiunt adhuc aliqua contra sensum Scripturæ originalis, quod impune negari potest, cum non possit positivè demonstrari; menda sunt, non vulgatæ secundum se, sed particularium exemplarium; adeoque illis non obstantibus, vulgata, ut est in se & secundum se, Scripturæ originali quoad sententias & res expressas ubique conformis esse, à nobis meritò asseritur.

Dices. Omnia exemplaria ante Bibliorum correctionem fuerunt corrupta. *Resp.* dist. Omnia exemplaria ante Bibliorum correctionem fuerunt corrupta, sed hæc in his, & illa in illis locis, transeat: nam quod omnia omnino exemplaria fuerint etiam in hoc tantum sensu depravata, quis probare potest? quis enim v. gr. tempore Concilii Tridentini vidit omnia exemplaria, quæ tunc extabant, tam typis impressa, quam manu scripta, & hic dicere possumus cum Valentia lib. 8. anal. c. 5. puncto 4. ad 1. *Libros (Bibliorum) aliquos errare posse; sed ut omnes omnino errarent, fieri nequaquam potuisse, divina nimirum providentia propter Ecclesiæ bonum id prohibente*. Omnia exemplaria ante Bibliorum correctionem fuerunt corrupta in iisdem planè locis, N. Unde etiam ante Bibliorum correctionem, vulgata secundum se, vel, si vis, vulgatæ species, moraliter loquendo, erat pura & integra; quamvis fortasse omnia editionis singularia, hoc est, omnia exemplaria depravationem aliquam haberent, hæc scilicet hæc, & illa illam.

Dices. Bibliorum jussu Clementis VIII. impressorum, correctores in sua præfatione non audent asserere, vulgatam ab omnibus mendis esse expurgatam, adeoque Scripturæ originali ubique conformem esse: *Accipe igitur, christiane lector, inquit is qui nomine omnium loquitur, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana typographia veterem ac vulgatam S. Scripturæ editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam; quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbe-*

cillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem purioremque esse, minime dubitandum.

Resp. Si correctores his verbis pro sua modestia significant, à se fortasse vulgatam nostram mendis omnibus non esse expurgatam, loquuntur tantum de mendis librarium; loquuntur enim tantum de mendis, quæ corrigenda susceperant; & corrigenda susceperant menda librarium tantum cum pravis correctionibus: nam sic loquitur præfationis author: *S. Congregationi amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris, ad hoc opus à Sede Apostolica delectis propositum non fuit novam aliquam editionem cudere, vel antiquum interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare, sed ipsam veterem ac vulgatam editionem latinam à mendis veterum librarium, necnon pravarum emendationum erroribus expurgatam, suæ pristinae integritati ac puritati, quoad fieri potuit, restituere.*

Dices. Loca aliqua, ut expressè dicitur in præfatione, immutata relicta sunt, quæ tamen mutanda videbantur correctoribus, quia scilicet fontibus hebrais & græcis non congruebant: *In hac*, inquit author præfationis, *per vulgatam lectionem, sicut nonnulla consilio mutata; ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consilio immutata relicta sunt: tum quod ita faciendum esse, ad offensionem populorum vitandam, S. Hieronymus non semel admonuit; tum quod facile fieri posse credendum est, ut majores nostri, qui ex hebrais & græcis latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerunt, quam ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt; qui fortasse tam longo tempore identidem describendo, minus puri atque integri evaserunt: tum denique quia S. Congregationi, &c. ut superius.*

Resp. Ex verbis citatis nihil aliud haberi, quænam quod Correctores nonnulla loca mutarunt, quæ fontibus non consentiebant, quia certò judicaverunt illa à librariis vel imperitis correctoribus fuisse depravata: alia verò nonnulla, quæ propter suam cum fontibus, quales nunc extant, dissonantiam, mutanda videbantur, immutata reliquerunt: quia illa ab interprete, ut legebantur, judicaverunt esse translata, nec propositum illis fuit, interpretem ulla ex parte corrigere vel emendare; & aliunde credendum est facile fieri posse, ut interpretes habuerint copiam meliorum & emendatiorum exemplarium. Dicere potuerunt interpretem meliora & emendatiora exemplaria certo certius habuisse; cum fontes post Hieronymi mortem variè corruptos & violatos fuisse certo certius sit. Hinc

Dicimus, intrepidè præsumendum esse in favorem nostri Interpretis contra fontes hebræos & græcos, quales nunc extant, quoties cum illis conciliari non potest; nec est sufficiens ratio judicandi interpretationem ejus à librariis, vel imperitis correctoribus fuisse violatam, firmiterque tenendum esse, quod iis in lectionibus, in quibus ab hebræis vel græcis fontibus discordat, meliora habuerit & emendatiora exemplaria, & consequenter scriptorum sacrorum autographa bene & fideliter transfulerit: donec contrarium efficaciter probetur, quod tamen nunquam fiet.

Obj. 3. Recentiores Hebræi Hieronymi interpretationem reprehendunt variis in locis, ut hebraico textui discordem.

Resp. 1. Recentiores illi Hebræi Hieronymi interpretationem reprehendunt, vel quia legunt, ut legunt Masorethæ; & dico Hieronymum melius quam Masorethas legisse: vel quia, supposito quod legant ut legit Hieronymus, aliam esse vocum significationem putant; & dico Hieronymum melius quam recentiores illos hebræolos significationem vocum caluisse. 2. Hebræolis illis Hieronymi interpretationi oblatrantibus, oppono unum Eliam Rabbīnum, qui sæculo xvi. floruit, quo Judæi hactenus in lingua hebraica doctiorem habuerunt neminem, quique, teste Coclejo in libello de novis interpretationibus, affirmabat posse se Hieronymi interpretationem con-

tra

tra omnes illius impugnatores, siue iudei essent, siue christiani, ex hebraeo ita defendere, ut à nullo iustè impugnata videri possit: quanquam exterorum non indigemus patrocinio, cum contra omnes suos adversarios unus sibi sufficiat Hieronymus, in quo, quod in alio nemine haecenus, eximia ad rectè & accuratè interpretandum fuere omnia, linguarum peritia, ingenii vis, iudicii maturitas, eruditio, memoria, diligentia, probitas, constantia, cum exemplaribus optimis & emendatissimis.

Obj. 4. Non potest verisimiliter dici, quòd omnes & singulas voces aptè verterit; item quòd singulorum arborum, plantarum, gemmarum & animalium nomina ita expresserit, ut nihil in eis exprimendis humani lapsus admiserit. Ergo sine sufficienti fundamento asseritur ne in levissima quidem circumstantia ab originalis Scripturae sensu aberrasse, Neg. ant. quoad omnes partes.

Probabis ant. Quoad omnes partes. 1. Eandem vocem variè vertit in variis locis: quam enim in uno loco vertit dracones, in alio cere; lamias in alio, in alio sirenes transferret. 2. Eandem vocem lectam cum iisdem vocalibus, quibuscum eam legunt LXX. Interpretes, putà hanc *Mikkeden*, Genes. cap. 2. vers. 8. vertit *A principio*; cum LXX. Interpretes vertant *Ab oriente*. 3. Eandem vocem cum aliis vocalibus legit, quàm Septuaginta: nam v. g. Genes. cap. 47. vers. ult. legit *mitta*, quod lectum significat, & Septuaginta legerant *matte*, quod significat virgam. 4. Denique, hanc vocem *kikaion*, quæ habetur Jonæ cap. 4. vertit *hederam*, & Septuaginta verterant *cucurbitam*.

Resp. ad 1. Cum Bonifacio proloq. c. 16. sect. 6. hebræos satis pauca habere plantarum, arborum, gemmarum, & animalium nomina, ad unam aliquam speciem determinata, sed huiusmodi nomina apud illos ut plurimum generica esse, & multas sub se species complectentia, vel etiamquivoca. Exemplum sit in hoc vocabulo *tannin*, quod, ut in instantia dicitur, tam variè vertit Hieronymus, & ante Hieronymum tam variè verterant Septuaginta: nam hæc vox instituta fuit, non ad significandum unam tantum certam speciem animantis, sed ad significandum quidquid in omni genere animalium monstruosum est ad visendum, præsertim à magnitudine: unde in Scriptura usurpatur modò ad significandam belluam terrestrem, deserti loca incolentem; modò ad significandam belluam marinam, modò ad significandum inter aves struthio-camelum, quod intelligitur ex subjecta materia.

Mirum igitur non est, quòd Septuaginta, & S. Hieronymus, variè variis in locis vocem hanc *tannin* pro subjecta materia reddant, illamque modò draconem, modò cere marinum, modò sirenes vel faunos, modò struthionem interpretentur. Ad hanc autem vocem sic variè variis in locis pro subjecta materia rectè interpretandam vel satis fuit humana industria, quam sanè in Hieronymo sufficientissimam fuisse, gratis negaretur: vel præter humanam industriam opus fuit speciali Spiritus sancti assistentia. Sicut autem hanc assistentiam Septuaginta interpretibus non defuisse, tenent Doctores communiter; ita nec Hieronymo defuisse, summiter tenendum est.

Porro quod de voce *tannin*, de ista alia *elon seu ela*, dicendum est: habet enim significationem valde generalem & confusam, & secundum se præcisè significat arborem glandiferam, vel quid glandibus aliquo modo simile proferentem: unde Hieronymus cum Septuaginta, illam modò quercum, modò terebinthum vertit, vel quia ad quercum in uno loco, & terebinthum in alio significandam assumitur, quod ex adjunctis dignosci potest: vel quia assumitur ad significandam arborem, quercui vel terebintho in aliquo affinem, & quæ neque in latina, neque in græca lingua nomen proprium habet: vel denique quia assumitur ad significandam præcisè arborem, glandes, aut quid glandibus aliquo modo

simile ferentem; & tunc cum neque græca, neque latina lingua habeat vocem tam generalem, & tot species sub se comprehendentem, species aliqua ex iis, quæ per vocem illam sæpius significantur, pro genere per synecdochen ponitur; quod in tali suppositione, & aliis quamplurimis similibus ab Interpretibus convenientissimè factum est, ne passim aut lacuna relinquerentur, aut voces barbaræ, & omnino ignotæ, versionis infererentur; quod quam molestum esset & ingratum, quis non videt?

Resp. ad 2. Cum eodem ibidem, vocem hanc *mikkeden*, utramque significationem habere, & utramque à Spiritu sancto intentam fuisse, addeoque & Hieronymum & Septuaginta bene vertisse. Porro sapienter observat Bonifacius Spiritum S. ad condendas Scripturas S. elegisse linguam hebraicam, in qua una & eadem vox varias habet significationes, ut unà & eadem voce posset plura significare. Unde fit, ut una versione non possit exhaustiri significatio vocis hebraicæ, à Spiritu S. intentæ; & ejusdem vocis hebraicæ versiones diversæ, sint bonæ, & originali Scripturae conformes. In hac autem ejusdem vocis hebraicæ significationum à Spiritu S. intentarum veritate consistit magna ex parte profunditas divinarum Scripturarum, quam nemo facile potest exhaustire.

Resp. ad 3. Cum eodem ibidem, hanc esse proprietatem linguæ hebraicæ, & ad ejus fecunditatem pertinere, quòd una & eadem dictio cum diversis vocalibus diversè legi possit, & diversè lecta, diversas habeat significationes, quæ certè simul intendi possunt à Spiritu S. & re ipsa intenduntur in casu proposito: unde Hieronymus rectè legit *mitta*, quamvis Septuaginta legissent *matte*.

Resp. ad 4. Cum eodem ibidem, *kikaion* neque cucurbitam esse, neque hederam; sed esse arbutulam quandam, quæ extra Syriam & Judæam non nascitur, unde neque græcum, neque latinum nomen habet proprium; & ita cum translatio facta est siue in græcam siue in latinam linguam, vel lacuna relinquenda fuit, vel vox barbaræ, & omnino ignota, versionis fuit inferenda, aut periphrasticè exponenda; vel frutex aliquis cum arbutula illa affinis, & communem aliquam cum ea proprietatem habens, assumendus; quod ultimum elegerunt Septuaginta & Hieronymus. Porro cum Septuaginta non errarint vertendo *cucurbitam*, nec erravit Hieronymus vertendo *hederam*.

Hic adhuc ad pleniorē difficultatē solutionem observo cum eodem, hanc vocem *schitta*, vel *schittim*, quæ significatur arbor, quæ in Arabia tantum solitudine nascitur, unde nec in græca, nec in latina lingua nomen proprium habet; hanc, inquam, vocem ab Hieronymo verti *spinam*, quia arbor illa spinæ albæ colore & foliis similis est: à Septuaginta verò verti *buxum* & *lentiscum*, quia buxi incorruptionem, & lentisci levitatem imitatur, aut proprietatem aliam cum ea communem habet.

ARTICULUS V.

In quo sensu vulgata editio sit extrinsecè authentica, seu in quo sensu authenticam esse vulgatam editionem declaraverit Synodus Tridentina.

1. Synodum Tridentinam, cum vulgatam editionem declarat authenticam, ei omnem claritatem, omnem vim seu energiam, omnem elegantiam, omnem sensum fecunditatem, omnes alludendi concinnitates, quæ Scripturae originali insunt, non tribuere, facile contentiunt catholici Doctores: doctores enim illæ ad absolutissimam quidem versionis perfectionem requiruntur, minimè verò ad ejus authenticam, ad quam sufficit versionis cum Scriptura originali conformitas: nam hac conformitate supposita, versio fidem meretur, quod est eam esse authenticam.

2. Hac